
NAIT SOEZ'N * 8

MAANDBLAD VAN DE GRONINGER STUDENTENBOND

JRG 9; NR. 8

---

de toestand • festival • scholing • geweld • grondslagen •
kultuur • money • geo • woorden • bluf • emmapplein •

SEPT.

EEN GULDEN

SEPT.

Kolofon

De redactie vergadert elke maandag vanaf 20.00 uur op Visserstraat 46. Zij is dan ook telefonisch bereikbaar op nummer (050)-121837. Kopy kan daar eveneens worden ingeleverd. Opsturen kan ook; GSB/Nait Soez'n Visserstraat 56.

Redactie:
Han Dolman
Peter van Esseveld
Rokus Hofstede
Otto Knottnerus

Medewerkers aan dit nummer:
Sanne Danz, Jan Berends, Piet-Hein Schlebusch, Chris Rumke, Harro Rijkhoek, Fokke Fernhout, Bert Meijberg.
Van de oude redactie:
Sjerp Zeldenrust

Lay-out: Femand de Jongh

Foto's: Elmer Spaargaren

Uitgave: de GSB

Inhoud

De toestand de GSB, een achtergrondverhaal	3
Vrouwenfestival impresies	6
Scholing het bestuur spreekt	8
Geweld ook niet alles	10
De oorsprong grondslagen en de discussie	11
Strijdkultuur de Nieuwe Scene	12
Studieinhoud de redenen	14
Ekonomie de Hartog-analyse, citaten geldzaken het studiefinancieringstelsel	15 16
Geografie het graf wordt gegraven	18
Jargon het 'GSB's'	20
Bluffen en Angst het vervolg	21
Groningen, jongens en weemoed poesie	23
Kleinbeeld column op de vierkante centimeter	24

Een nieuwe Nait Soez'n. En dat terwijl de herfst begonnen is, en het in sommige landen al winter lijkt; bomaanslagen op Joden, oorlog in het Oosten, Reagan en Straus in het westen. Nummer 8, gemaakt in een klimaat, waarin je je afvraagt of je nummer 9 nog haalt. In een land waar miljoenennota's geschreven worden, waar de miljarden afdruipten, maar zonder dat daar over nagedacht wordt. In een land waar socialistenleiders met hun kernwapenterrorisme ook daar de discussie al blokkeren. Malaise, voor links, in het land, overal, dus ook op de universiteit, hier, waar figuren als P.B. hun GSB-lidmaatschap in keiharde adviseerplaatsen om kunnen zetten, en waar bij protest tegen dat soort hypocrisie de aloude termen weer over je hoofd

worden uitgetrooid: CPN, centralisme, ondemocraties, intolerant en noem maar op. Ik word daar zo moe van. Zelfbevestiging op een gescheurd laken heet het verder op. Leuk gevonden, maar laten we wel oppassen, dat dat laken niet verder uitgerafeld wordt. Oppassen dus voor lieden die de GSB misbruiken om baantjes in de wacht te slepen (al dan niet met politieke motivatie). Maar ondanks alles een nieuwe redactie die samen met de oude dit nummer heeft samengesteld. Dat heeft dan wel tot gevolg gehad dat de bij elkaar gebrachte verhalen moeilijk onder één noemer te brengen zijn. Maar dat komt nog wel, er staan ons nog tien nummers te wachten. En bij die nummers zal hopelijk wel van een coherent beleid sprake zijn...

MEDEDELINGEN

GKKL

Het GKKL (Gronings Komitee Kraak de Leegstand) is een samenwerkingsverband bestaande uit ANJV, CPN, GSB HBO-bond, JAC, JS, KOG, PKG, PPR-jo PSP-jg, Rechtswinkel en Straathoekwerk. Zij wil voorkomen dat de beide leegstandswetsontwerpen zoals die ter behandeling bij de kamer zijn ingediend, worden aangenomen. Dat zou namelijk rampzalige gevolgen hebben voor de 20.000 krakers die Nederland telt.

Er zijn door het LKKL (eerste L voor Landelijk) een 17-tal minimum-eisen opgesteld voor een werkelijk goede leegstandsregeling. Het GKKL baseert zich daarop, en wil met allerlei middelen daar de aandacht op vestigen. Een goede leegstandsregeling is in het belang van alle woningzoekenden.

Als GSB hebben we, gezien het grote aantal dakloze studenten, een specifieke verantwoordelijkheid. Daarom bij deze een oproep aan allen die zich betrokken voelen bij de huisvestingsproblematiek van m.n. alleenstaanden en samenwonenden, om maandag 13 oktober a.s. om 14.00 naar Visserstraat 56 te komen. Niet-GSB-leden worden ook met open armen ontvangen. Onderwerpen: Leegstandwetgeving, gemeentelijk beleid, rol van GSB in GKKL, huisvesting/kraakgroep van de GSB (op te richten). Geïnteresseerd, maar verhinderd: bel 114600 (Luuk)

oproep

Het A.N.J.V.-koor Groningen zoekt nieuwe leden (zangers, zangeressen en mensen die muziekinstrumenten bespelen). We bestaan nu ruim zes jaar, en zijn een onderdeel van het Algemeen Nederlands Jeugdverbond. Het repertoire bestaat uit politieke liederen, die dienen ter ondersteuning van allerlei acties, demonstraties e.d. Veel van de liederen die we zingen worden zelf gemaakt. Ook zijn we van plan om een cabaretgroepje te starten i.s.m. het koor. De uitvoering hiervan zal medio december plaatsvinden ter gelegenheid van de viering van het 35-jarig bestaan van de A.N.J.V. Dus voel je je enigszins verbonden met de linkse politiek van het A.N.J.V., en hou je van zingen, c.q. muziek maken, kom dan eens kijken. We repeteren elke donderdagavond van 19.00 uur t/m 21.30 uur in het A.N.J.V.-clubhuis - H.W. Mesdagstraat 72.

Voor nadere informatie kun je bel-len naar: Dineke Venekamp
tel. 050-136379.

bezuinigingen

Binnenkort organiseert de GSB een avond voor leden en belangstellenden over het vraagstuk van bezuinigingen. Nadere informatie over tijd en plaats volgt. Stukken op het GSB-kantoor.

STICHTING DRUKKERIJ

C. REGENBOOG

ZOUTSTRAAT 14 GRONINGEN TELEFOON 050-128370

De toestand

'De studentenbeweging is op sterven na dood' was een aantal weken terug de titel van een artikeltje in het dagblad Trouw. Gevoelst werd de stand van zaken in de studentenbeweging in een aantal grote steden: de USN in Nijmegen is opgeheven en feitelijk bestaan ook de Amsterdamse ASVA en de SRVU niet meer buiten de afzonderlijke faculteiten. Alleen in Wageningen is nog wat leven te bespeuren - na de grote bezetting in het afgelopen voorjaar - maar over het algemeen is het kommer en kwel. "Zelfs de traditionele stencilvergen op de redactie-bureaux van de grote dagbladen droogde op", weet Trouw nog te melden.

Toch is van dit alles op het eerste gezicht in Groningen niet zoveel te bespeuren. Als je het kantoor van de GSB op Visserstraat 56 of het reductiebureau (op 46) binnenloopt, vind je daar een drukte van belang. Een nieuw bestuur is vol goede moed activiteiten aan het ontplooiën, het kantoor is opgeruimd en gereorganiseerd en het is er drukker dan ooit. Het reductiebureau staat vol met stapels studieboeken en ander materiaal, mensen kopen in en uit. Ledenwerfacties worden ondernomen, acties voorbeleid, scholingen opgezet; er wordt hard gewerkt en stevig gediscussieerd terwijl de radio op de achtergrond new wave van Hilversum 3 tettert. Er waait een frisse wind door het GSB-kantoor zou je zeggen.

Of.... is er eerder sprake van een aanhoudende tocht? (want oude loze deuren klapperen het hardst).

De toestand is minder rooskleurig dan hij op het eerste gezicht overkomt. Weliswaar is een behoorlijke groep mensen enthousiast bezig met de GSB-centraal, op de faculteiten stukt de zaak nogal. Bij een aantal faculteiten draaien alweer faculteitsgroepen, bij de meeste andere gebeurt er nog niet zoveel. De ledenwerving stukt (het ledental is achter -opnieuw- bij de situatie vorig jaar om dezelfde tijd) ondanks het harde werk van bestuur en vaste medewerker Piet-Hein. Veel oudere leden - die de opkomst van de GSB nog meegemaakt hebben - studeren af, terwijl er van een jonge generatie op een aantal van de faculteiten zelfs nauwelijks sprake is. Jongere studenten hebben veel minder de neiging uit een soort links plicht besef lid te worden van de GSB, alleen als ze de tijd hebben en de zin. Als ze lid worden willen ze ook de tijd hebben om actief te zijn. En dat is fataal voor een organisatie als de GSB, die voor z'n voortbestaan sterk afhankelijk van het ledenaantal.

machteloosheid

Er is meer aan de hand: niet alleen zijn veel studenten die zich progressief noemen liever actief in andere bewegingen dan de studentenbeweging; hun belangstelling voor actiegroepen, het kritisch met je studie bezig zijn, de aandacht voor politiek, het neemt zienderogen af en maakt plaats voor een gevoel van machteloosheid. Voor veel studenten lijkt het idee dat je (samen) je eigen toekomst kunt bepalen, steeds verder af te komen staan van de realiteit.

De universiteit is een instituut waar je samen iets doet. Het is ik tegen de anderen, ik of de ander. Alleen aan je vrienden heb je steun maar die vind je niet in kille organisaties als de GSB - denkt men. Maar ook de GSB zelf heeft in het verleden schuld gehad aan het ontstaan van een verwijdering tussen haar eigen denkwereld en activiteiten en de leefwereld van de meeste studenten. Werd eerst, toen de studentenbeweging inzakte, geconstateerd dat er blijkbaar niet actief genoeg aan de studenten werd getrokken, steeds duidelijker drong daarna het besef door, dat vooral de enige gerichtheid op de CPN en de manier van denken en doen uit de CPN de meeste studenten al lang niet meer aansprak. De interne machtsstrijd binnen de GSB had het verbreken van die relatie met de CPN tot gevolg en de GSB richtte zich meer op *alla* linker studenten. Maar de verwachte grote toeloop van leden bleef uit. Veel van de studenten die actief waren in de GSB dachten nog steeds dat ze een massabeweging vormden. En als van die massabeweging niets te merken viel, dan moest er hard aan gewerkt worden, die massabeweging weer op poten te krijgen. Het idee bleek niet te werken. Bij een bezetting van het academiegebouw tegen de plannen van Pais -waar alle studenten wel tegen zijn- kwamen vijfhonderd mensen opzetten, maar na een nacht waren er nog honderd over. De betrokkenheid bij de studentenbeweging is gering.

otto knottnerus

Weliswaar waren er het afgelopen jaar 1200 leden (op 15.000 studenten); van 200 kan gezegd worden dat ze actief zijn, van minder dan 100 dat ze bij de GSB zijn betrokken. En dan gaat het nog voor een groot deel om studenten die toch al in besturen, raden en commissies zitten.

kloof

We kunnen dan ook wel zeggendat er een kloof bestaat tussen de kleine groep van vooral in de studentenbeweging actieve studenten en de meeste andere studenten (die zich toch ook links noemen). De kleine groep actieven is met andere dingen bezig, leeft bijna in een andere wereld dan Jan-normaal student. Hij heeft een andere belangstelling, steekt een groot deel van zijn tijd in de studentenbeweging en universitaire zaken en bovenal: wil hij ook nog studeren, dan heeft hij niet veel vrije tijd over. Veel van zijn collega-studenten zien hem inmiddels zoals ze ook "studiebollen" zien: uitslovers, die zich identificeren met het instituut universiteit, meedoen aan de machtsspeltjes, de deftige praat van de universitaire machthebbers naäpend en vooral: geen vriend, maar een tegenstander in de concurrentiestrijd die de universiteit zo kenmerkt. Pas langzamerhand dringt het besef door in de GSB, dat het anders kan en moet. Dat je niet je hele leven op het spel mag zetten voor een abstract ideaal zoals studentenbewe-

ging, zonder die beweging en vooral zonder die studenten. Je kunt van je medestudenten ook niet eisen dat ze hun onvrede maar even uitwerken in politieke idealen -*low* politieke idealen- en dan vervolgens al hun tijd en aandacht in de strijd daarvoor steken.

De GSB is niet meer de grote beweging die massaal actie voert voor een betere maatschappij, die "een-drachtig" voor een "progressieve" universiteit vecht, die met dr. Snuggles "strijdt voor een betere wereld". Misschien heeft de GSB ook wel nooit zo'n beweging betekend. Het is een schakeltje in het geheel een plek waar linkse studenten samenkomen, praten en nadenken over hun idealen en er samen vorm aan proberen te geven. Een verband waarin je met anderen probeert je linkse idealen, je intuïties en je gevoelens te verdiepen, het verband te zien tussen je idealen, je studie je positie, je toekomst, waarom je ook de consequenties trekt voor jezelf en je omgeving uit die idealen en samen aan verwezenlijking ervan werkt.

Dat zou de GSB tenminste moeten zijn.

vorming

"We moeten de zaak weer van de grond af opbouwen" zegt bestuurder Jan Berends. Hij houdt zich vooral bezig met het stimuleren van de faculteitsgroepen en stuit daarbij dagelijks op het gebrek aan jonge, actieve leden. In een uitgebreid discussiestuk voor het GSB-seminar zet hij uiteen, dat hij scholingsprogramma's voor GSB leden belangrijk vindt. Scholing en vorming kunnen z.i. bijdragen, zowel aan de diepgang van je persoonlijke progressieve ideeën, als ook aan de versterking van de studentenbeweging zelf, doordat je leert discussieren en samen ideeën vormt.

Natuurlijk zal een scholings- en vormingsprogramma het probleem van een kloof tussen veel studenten en de GSB niet oplossen, maar het kan voor veel mensen wel een aanzet betekenen tot bewustwording en een meer kritische houding. En dan de daar ontwikkelde ideeën zal zeker een uitstraling kunnen uitgaan over de universiteit.

dreiging

De speelruimte die de studentenbeweging krijgt wordt steeds kleiner. In de toekomst zal er steeds minder plaats zijn voor het realiseren van je idealen in critische studie-onderdelen, zelfs niet voor het ontwikkelen van die idealen. Door het voorontwerp wet WVO '81 lijkt het kleine beetje democratie dat de universiteit kent, te worden teruggedraaid ten behoeve van effectieve

beheersbaarheid. De plannen voor het invoeren van de 2 fasenstructuur dreigen van de universiteit een racebaan te maken waar de knappe (en oncritische) koppels door mogen gaan ten koste van de zwakkeren. Voor kritische studieonderdelen, voor studenten die meer willen dan de gegeven leerstof consumeren zal geen plaats meer zijn. Je krijgt, doordat je te hard moet werken om niet uit de boot te vallen, geen kans om jezelf nog enigzins kritisch te vormen. De studentenbeweging verzet zich tegen deze plannen. Voorstanders van de plannen bestaan onder studenten niet. Ook het docentencorps en het technisch-administratief personeel is tegen, zij het vaak om andere redenen dan de studenten. Toch komt een verzet tegen deze dreiging nauwelijks op gang. Het beperkt zich tot wat schamel studentenprotest en wat voorhoede treffens in de academische raad. Veel docenten, maar ook wel meebesturende studenten zijn nu al aan het knokken om straks voor hun eigen studieonderdeeltje een goede positie te krijgen. Buiten de universiteit wordt vrijwel niet gediscussieerd over de gevolgen van plannen voor het W.O. De noodzaak om bezuinigingen uit te voeren schijnt politieke partijen en vakbewegingen blind te maken voor het feit dat deze bezuinigingen op deze manier in wezen veel meer betekenen: een doodklap voor kritisch wetenschappelijk beoefenen en een einde aan de mogelijkheid voor studenten om zelfs kritisch te worden.

De GSB werkt -om het verzet tegen de 2-fasen structuur te bundelen- met de PSF samen in een breed comité. In dit comité komen vertegenwoordigers van alle verschillende studentengroepen, die zich op de faculteiten tegen de 2-fasen structuur verzetten, samen om hun activiteiten te coördineren en om tot acties te komen voor de hele universiteit. Buiten haar inbreng in dit comité onderneemt de GSB weinig eigen initiatieven. De gedachte hierachter is, dat, zolang de GSB haar actieplannen in het breed comité kan realiseren, het onzinnig is op eigen houtje dingen te gaan opzetten. Toch gaan er in de GSB wel stemmen op om de samenwerking met de PSF maar te beëindigen, vooral omdat de PSF een rem op de diepgang van de acties kan vormen. Op de ALV van de GSB op 23 september, werd hierover driftig gediscussieerd, maar uiteindelijk stemde toch iedereen in met de conclusie dat "we ze voorlopig maar het voordeel van de twijfel moeten geven". Dat de acties van GSB en PSF ondertussen nog steeds weinig origineel en weinig vergaand zijn, ligt niet alleen aan het PSF. Voor de komende tijd zijn er facultaire onderwijsactiviteiten te verwachten en ook wordt er gedacht over een gesloten

Op de algemene ledenvergadering van de GSB op 23 september is een nieuw bestuur benoemd:

Voorzitter: Lolke van der Heide, 24 jaar, studeert sociologie en is lid van de CPN. Hij zal zich in het bestuur bezighouden met onderwijs.

Jan Berents houdt zich in het bestuur bezig met de faculteitsgroepen en scholing en vorming. Hij is 26 jaar, studeert natuurkunde en psychologie en is lid van de PPR.

Luuk Verpalen vervult in het bestuur de post van secretaris sociaal. Hij is 25 jaar en bezig met het voorbereiden van een colloquium om toegelaten te worden tot de filosofie studie. Luuk is lid van de CPN en heeft zitting in het bestuur van de CPN-afdeling Groningen-Z.O.

Wim Eskhuis, 22 jaar, studeert andragogie en zal zich in het bestuur bezig houden met onderwijs. Hij is partijloos, zij het niet zonder sympathieën.

Willy Hilverda, 20 jaar, studente sociologie, ontfemt zich over de penningen.

Tenslotte de vaste medewerker Piet-Hein Schlebusch. In het kader van de vervangende dienstplicht is hij 18 maanden werkzaam voor de GSB, waar hij voor kluswerkman zal spelen en tevens voor geweten. Piet-Hein is 28 jaar, studeert wiskunde en is lid van de PvdA.

bezetting van het academiegebouw als de wet 2-fasen structuur in de kamer komt, maar dergelijke initiatieven lijken allemaal wel erg oudbakken. De studentenbeweging en de actieve studenten erin zijn vaak teveel ingegroeid in de universiteit om effectief op een creatieve radicale en leuke manier zich tegen universitaire plannen te verzetten. Ze identificeren zich teveel met de universiteit om effectief hun protest te laten horen.

Zo hadden oud-voorzitter Peer en de nieuwe voorzitter Lolke een alternatieve speech geschreven voor de opening van het academisch jaar. Ze wilden deze speech daar uitdelen, maar lieten zich door de bodes wegsturen, toen deze zeiden 'dat dat toch niet kon!' Dat is wel eens anders geweest.....

Naast verzet tegen de plannen van Pais wordt er vooral door oudere GSB-ers, ook geprotesteerd tegen de bezuinigingen, die in de vorm van zwaartepunten en meerjarenplannen het werken op de universiteiten nu al bemoeilijken. Vaak beperkt zich deze discussie echter tot het constateren dat er überhaupt niet bezuinigd mag worden, terwijl het veiligstellen van die kritische onderdelen die zo belangrijk zijn voor

een andere studiepraktijk dan helemaal niet ter sprake komen. Maar weinig studenten worden door deze aanpak nog aangesproken. Zo ging de actie tegen de heffing van collegegeld voor 5e en oudere jaarsstudenten als een nachtkars uit, wegens gebrek aan belangstelling. Dit was zeker een teleurstelling voor de oude GSB-ers (smalend eens "oude hap" genoemd), die deze actie hadden opgezet, maar het actiecomité werd omgedoopt in 'comité voor betere studiefinanciering' (stufi) en gaat dapper verder.

grondslag

De GSB heeft wel meer problemen. Een ervan is het gebrek aan een duidelijk eigen gezicht. Het oude imago van CPN-hap/actieclub/eigenbelangenbehartigers leeft bij sommigen op de universiteit nog wel, maar sinds het definitief verbreken

een wervingsfolder en weet wat er op mijn faculteit gebeurt, maar vertel eens, wat willen jullie nu eigenlijk?" dan staan we met de mond vol tanden. Een van de taken die het nieuwe bestuur zich dan ook gesteld heeft is een grondslagdiscussie weer nieuw leven in te blazen: wat willen we met de universiteit met wetenschap, met de studentenbeweging?

Van bindingen met politieke partijen is ondertussen geen sprake meer. De GSB richt zich op alle linkse studenten, van D'66 tot PSP van ARJOS tot anarchist. Op de ALV van 23 september werden aan het nieuwe bestuur vragen gesteld over politieke bindingen. De bestuursleden, waarvan twee ook een bestuursfunctie in politieke partijen hebben, antwoorden daarop, dat de GSB zowel qua tijd als qua standpunt altijd voor hun partij zal gaan en dat ze daaruit voort vloeiende pro-

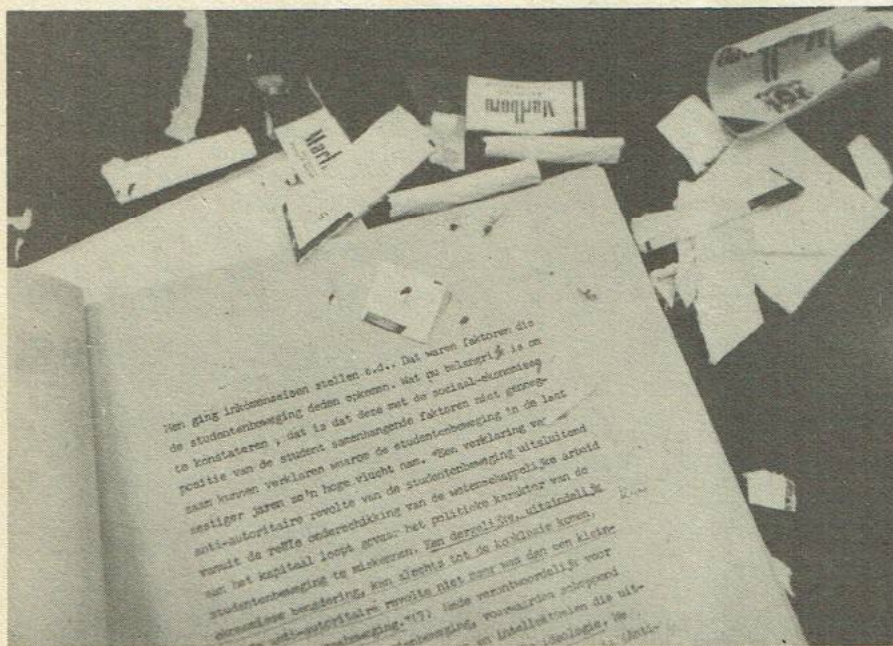
sen met andere interesses dan de mensen van het GSB-centraal, die meer met wat algemene universitaire problematiek bezig zijn. Grof geschat kun je dan ook twee groepen GSB-leden onderscheiden: zij die vanuit een specifieke interesse in het werk op hun eigen studieterrein lid worden, en zij die vooral vanuit een meer algemene interesse in problemen voor alle studenten en de hele universiteit bezig gaan. Deze tegenstelling werkt door op het concreet functioneren van de GSB. Het GSB-bestuur stond het afgelopen jaar vaak erg geïsoleerd, omdat ze geen directe contacten met de leden had, terwijl faculteitsgroepen zich niet voor de GSB interesseerden. Er waren vaak geen duidelijke beslissingsmomenten te vinden waar het beleid voor de komende tijd bepaald werd, toch bleef de zaak en groeide de GSB steeds meer naar een andere organisatiestructuur. De belangrijke beslissingen worden steeds vaker genomen door de ALV, het hoogste orgaan van de GSB die tweemaandelijks gehouden wordt en redelijk voorbereid.

toekomst

Naast het bestuur is er ook nog de beleidsraad, waar de verschillende GSB-faculteitsgroepen veertiendaags bij elkaar komen, de minder belangrijke en dringende beslissingen nemen. De beleidsraad zal ook uitgebreid worden met vertegenwoordigers van alle niet-faculteitsgebonden werkgroepen van de GSB. Verder zijn er nog drie seminars per jaar: dit zijn een soort discussie-marathons waar de actieve GSB-ers ideeën uitwisselen en plannen maken. Beslissingen worden hier niet genomen, al wordt er - jammer genoeg - soms nog wel op een toon gepraat wordt alsof dat zou moeten. De oude gewoontes blijven soms nog lang doorwerken. Verder zal er nog een 14 daags informatiestencil uitgegeven gaan worden. -Down- (Nait soez'n moar down) waarin allerlei mogelijke actuele aankondigingen gedaan gaan worden. Het stencil zal in 700-voud op de faculteiten verspreid worden, maar zal geen functie van Nait Soez'n overnemen. Mededelingen die alle leden moeten weten blijven in Nait Soez'n staan.

alv

Op de ALV van 23 september werden naast al besproken beslissingen en naast benoeming van het nieuwe bestuur (en dechargering van het oude) nog andere zaken besproken. De vergadering was redelijk goed bezocht. Meer dan veertig GSB-leden waren aanwezig, waaronder veel nieuwe gezichten, en er was een leuke sfeer. Het meest kenmerkende was

van banden met de CPN twee jaar geleden is daar weinig aanleiding meer voor. De oude praktijk van belangenstrijd is een zachte dood gestorven, het oude 'kader' wat nog over was, is langzamerhand afgevoerd. Maar van een nieuw gezicht is nauwelijks sprake: is de GSB meer dan een losse verzameling linkse individuen die gemeen hebben dat ze studeren en hun overtuiging in hun studie laten doorwerken? Het afgelopen jaar was dat probleem duidelijk te merken. Er was een te klein bestuur dat nauwelijks prioriteiten kon stellen. Van het ene incident werd naar het andere gehold zonder duidelijke lijn. Als morgen een eerstejaars het GSB-kantoor zou binnenlopen met de vraag: "ik heb het verkiezingsprogramma gelezen en

blemen in de GSB aan de orde zullen stellen.

organisatie

De GSB is een ontmoetingsplaats tussen studenten die op de universiteit in verschillende faculteiten kritisch bezig zijn. Het is ook een plaats waar ideeën over een ander universiteit en een andere maatschappij worden uitgewisseld en verbreid. Deze ideale toestand lijkt echter vaak loodrecht op de praktijk te staan. In praktijk lijkt de GSB soms op niet veel meer dan een verzameling faculteitsgroepen en een centraal bestuursorgaan. Mensen uit de faculteitsgroepen zijn vooral met hun eigen studie bezig, het zijn vaak hele andere men-

Het festival

In de Oosterpoort had het afgelopen weekeinde het Derde Vrouwenfestival van het Noorden plaats. Het borduurde voort op de vorige twee, die "een set (hebben) gegeven tot de bewustwording van de vrouw ten aanzien van haar sociale, politieke, economische, juridische en emotionele positie" (uit de inleiding van het programmaboekje).

In de opzet werd, naar aanleiding van de uitslag van een enquête, het één en ander veranderd. Voor twee eerdere jaren niet aan bod gekomen groepen: kerkelijke vrouwen en jonge meiden werd een uitgebreid programma verzorgd. Voor hen werd ook de zondag door de vrijdag vervangen: voor de kerkelijke vrouwen omdat ze anders niet mee wilden werken en voor de meiden omdat ze dan in klasseverband konden komen. En ze kwamen, de meiden: giehelend en bij bussen tegelijk. Naast de thema's rond deze twee "nieuwe" groepen nog twee andere specials: één voor huisvrouwen - die trouwens nauwelijks kwamen opdagen - en verder het "tienjarig" bestaan van de vrouwenbeweging, waarvoor op zaterdag een forumdiscussie gehouden werd.

En dan nog eindeloos veel muziek, theater, film, een uitgebreide informatiemarkt, voorlichtingen over stromingen (anarcha-feminisme, lesbisch-feminisme), gespreks- en ontspanningsgroepen, o feest; genoeg te doen dus. Ik liep er twee dagen rond: zag veel, maar nog niet de helft van wat er te zien was. Daarom, een beperkt verslag, maar het kon niet anders. (Als ongeïnteresseerde verslaggeefster was ik zo onbenullig te denken dat de programma's rond "vrouw en kerk" en "jonge meiden" niet de moeite van het bezoek waard waren. Dat waren ze dus niet wél. Om ze toch niet geheel onbesproken te laten, vroeg ik Alma Assen een stuk over het eerste te schrijven, en praatte zelf met een "jonge meid". Dank je, Alma.)

vrijdagmiddag

Om een uur of twee kom ik de Oosterpoort binnen. 't Festival is dan net een uur open. Voor de kassa een rijtje, maar daarachter is het rustig, zeg maar leeg. De huisvrouwen, kerkelijke vrouwen en meiden, voor wie deze middag gereserveerd is, hebben zich natuurlijk naar hun eigen ruimte begeven, en voor loslopers zoals ik is er eigenlijk nog niet veel te doen deze middag. Het weinige publiek is van het te verwachten genre: overwegend jong, keurig gekleed en veel korte koppies. Boven is een infomarkt. Ik loop er wat rond; iedere instantie die ook maar iets met vrouw-zijn te maken heeft is er vertegenwoordigd. Teveel om op te noemen dus. Alleen opvallend is een anti-lijn-standje, dat met veel taartjes en kreten als "mooi dik is niet lelijk" vrolijk het dik-zijn propageert.

In de foyer geniet ik een vol uur van de York Street Band. Een band, die zoals de naam al zegt, eigenlijk op straat thuis hoort, en me daar

nóg leuker lijkt: drie meiden, twee met saxofoon en één met accordeon, en verder à la Nikkelen Nelis met trommels, kleppers, schellen en bel-len aan armen en benen, zodat ze het geluid van een heel orkest weten voort te brengen. Ze spelen veel Edith Piaf. Prachtig. Jammer dat het publiek zo schaars is en zo mat reageert.

Ik slenter nog wat rond; in een Doolhof voor vrouwen die (weer) willen werken, bij de meiden in de kelder, die les in zelfverdediging krijgen, bij de (vast wel feministische) kunst in de arthoteek, bij een kabaret, 40+ genaamd, nog eens over de informmarkt - tot ik mezelf toegeef dat ik me verloren voel, me stierlijk verveel en naar huis wil. Ik ga, hevig ongerust over de twee pagina's Nait Soez'n die ik moet zien te vullen. Pas vijf uur.

meer jongens

Josephine, 15 jaar oud, "meid" en HAVO-scholiere:

"Nee, ik vond niet alles even goed. Er zaten best leuke dingen bij hoor. Maar de sfeer was niet zo goed, ik weet niet waarom. Beetje onwennig. Veel mensen liepen zo van wat doe ik hier eigenlijk. Vooral de meiden. Veel meiden liepen alleen maar wat lol te trappen. We (mijn vriendin en ik) waren toevallig in een praatgroepje terecht gekomen, over relaties ofzo, hoe je 't aanpakt als je verliefd bent. Daar zaten vijf meiden die met hun school waren gekomen, en die waren zo neutraal, zo van we moeten nou eenmaal. Alles op die gibeltoer. Ik weet niet of onze school uitgenodigd was - we hebben er niets over gehoord in elk geval. Ik moest spijbelen om hierheen te kunnen. Ik vind 't ontzettend stom dat 't op vrijdag is."

Bernice, van de organisatie, gelooft wel dat het een groot succes was. "Er hebben zoveel scholen gereageerd. Bussen vol kwamen er. En zo enthousiast als ze waren. Eentje vertelde me dat ze meteen zelf een praatgroepje op ging richten." Er waren voor de strijdbare vrouwen in spé dus praatgroepjes, zelfverdedigingslessen, en verder kabaret en informatie over de vrouwenbeweging, en disco. Reacties konden ze krijgen op grote vellen papier. Ik las veel kreten als "hartstikke leuk" en "te gek" maar ook "klere-zooi" en "er moeten hier meer (!) jongens komen."

zaterdagmiddag

Dat dit een heel andere dag dan de vorige, merk ik zodra ik, weer tegen

sanne danz

tweeën, de deuren van de Oosterpoort opentrek. Een behaaglijke warmte en een gonzend geluid, als van een knusse, volle bijenkorf, slaat me in het gezicht. Ik krijg er weer zin in, goddank.

't Is binnen prettig vol en 't geheel doet gezellig aan. In de foyer speelt weer de York Street Band: nu voor een heel wat omvangrijker en enthousiaster publiek. Gelukkig. Ik ben gekomen voor de forumdiscussie "tien jaar vrouwenbeweging - en wat nu", die om drie uur zal beginnen; er rest me nog een uur rond te dolen. Ik loop een tijd door het gebouw en beland dan in de "literaire hoek", waar de hele middag schrijfsters uit eigen werk zullen voorlezen en vragen van het publiek zullen beantwoorden. Ik luister even naar Ankie Pijpers en Annelies Jorna maar 't is weer tegen drieën. De kans niet gehad om me verloren te voelen in elk geval. Wel lees ik het programmabord: "Er moet hier (heel veel) meer gelachen worden."

ook mannen

Om vijf voor drie zit de zaal, waarin het forum gehouden zal worden, tot de nok toe vol. Toch weet ik nog het allermooiste plaatsje te bemachtigen: op het balkon middenvoor, met een brede plank voor me om te schrijven. De persplaats. Voel me heel officieel.

In het forum, dat geleid wordt door Cobi Westerhoek, hebben een aantal prominenten van de vrouwenbeweging zitting: Rooie Vrouw en Vakbondsvrouw Ina Martens, vormingswerkster en gewezen Dolle Mina Nel Willekens, Marloes Breugel en Cora Streul, die samen de noordelijke FORT-groep vertegenwoordigen, Selma Leydesdorff van (ook Dolle Mina) en Wij Vrouwen Eisen, en tot slot naar eigen zeggen topsportster in, en oma van het feminisme, Hedy d'Ancona, oprichtster en redactrice van het maandblad Opzij en Eerste Kamerlid voor de PvdA.

In de eerste ronde stellen de forumleden zich voor, en vertellen over hun feministische loopbaan. Daarna vermeld elk wat er in haar ogen aan de positie van de vrouw in de maatschappij veranderd is. Om het lang en onleesbaar worden van dit verslag te voorkomen, gooi ik al hun uit-spraken maar op de grote hoop: Het is fijn dat het politiek belang van vrouwenzaken erkend is. Dat er achterstanden in het onderwijs ingehaald zijn. Dat er geen illegale abortussen meer voor hoeven te komen. Dat er binnen de vakbonden vrouwenbonden zijn ontstaan. Dat de bewustwording van vrouwen zo goed op

VROUWEN

gang gekomen is. Dat vrouwen hun leven meer op hun eigen manier kunnen invullen. En verder is het ontstaan van het vrouwenhuis goed en van belang.

Een heet hangijzer blijkt verder de versnippering binnen de feministische beweging te zijn.

Al deze moeilijkheden komen in de discussie met de zaal weer aan bod. Het loopt nogal door elkaar allemaal, en hoewel Cobi Westerhoek een uitstekende voorzitter is, heb ik het niet meer helemaal op een rijtje. Ik neem dus maar mijn toevlucht tot het aanstippen van een paar punten. Een Antilliaanse vrouw houdt een vlamdend betoeg voor de internationale solidariteit, die naar haar idee vaak ver te zoeken is. Hedy d'Ancona krijgt een veeg uit de pan voor een zo te horen erg eenzijdig stuk over de vrouwen op de Antillen in Opzij, en de sprekerster een gigantisch applaus.

Een oudere vrouw vlak achter me wordt pijnlijk wanneer Ina Martens zegt dat vrouwen wat haar betreft best in banen als nachtportier terecht kunnen. "Moeten we de rotbaantjes van die klootzakken soms over gaan nemen", roept ze woedend, en "natuurlijk is er verschil. Een vrouw kan verkracht worden." De discussie gaat door over rechten en plichten, dan over militaire dienst. De gemoederen raken verhit, geweldig applaus en uitzinnig gejoel ("plichten genoeg") al naar gelang de uitspraken. Er lopen steeds meer vrouwen weg.

Een ander punt is de wijze waarop de strijd verder gevoerd moet worden. In kleine groepjes of juist in het groot? Bestaat er nog zoiets als een massale vrouwenbeweging? En heeft het zin je massaal te organiseren zonder de mannen? ("Dan is het binnen wel lekker warm, maar wat gebeurt er buiten?") Men wordt al kwaai, er wordt geklaagd over het feit dat er op zo'n manier gepraat moet worden. Moeten er niet verbanden gecreeërd worden in plaats van dat ieder maar doet wat ze wil? Versnippering brengt verkettering wordt gezegd, en *de verkettering is moordend*. (Nel Willekens, als ik het goed heb).

Een "nieuweling" beklaagd zich ook over de verkettering -ze weet niet meer wat ze moet in zo'n wirwar van bakkeleide vrouwen. Wie zijn nu "de feministen", en waar moet zij, als nieuwe, nu nog heen?

De verkettering is moordend -verwarring alom. De zaal is veel leger dan in het begin. Er wordt nauwelijks nog gejoeld, zelfs niet als Selma Leydesdorff bekent het niet zo eens te zijn met de anti-porno-actie. Waarop Hedy d'Ancona uitroept dat er vast een nieuwe fase is aangebroken, omdat er geen boegroep klinkt op een dergelijke uitspraak. "Is het moment aangebroken waarop we het niet meer zo eens

hoeven te zijn? Voel je toch niet zo aangevallen door andere vrouwen. Als je wankel staat wil je graag dat anderen het met je eens zijn. Op het moment dat wij als individuen en sterk zijn, dan zal de beweging sterk zijn. Dan hebben we de koestering van andere vrouwen niet meer nodig."

Er wordt nog een hoop heen en weer gepraat over die behoefte van thuis-horen in een groep; aan een beginpunt aan een herkenning. Selma Leydesdorff: "we moeten weer greep krijgen op wat er nou eigenlijk aan de hand is." Het is rumoerig, de zaal loopt steeds verder leeg. Bijna tijd. Er wordt nog even over "de mannen" gepraat:

Ook mannen van goede wil blijven vrijgesproken van taken binnenshuis, wordt er gezegd. Over de mannenbeweging zegt Leydesdorff: "ik weet 't niet, maar ik vertrouw ze niet. (...) Het is net een groepje ondernemers." Een meisje uit de zaal is milder: "ook mannen hebben hun problemen." Er wordt gekenikt, nog wat vriendelijks gezegd, en de voorzitter sluit de discussie.

Toch nog begrip voor de mannen, 'n mooi einde.
Na een vreselijk maal in het res-

ALLEMAAL ALS LILITH.

Min of meer toevallig kwam ik bij de themagroep "vrouw en kerk" terecht, en wel doordat mijn moeder mij opbelde en vroeg of ik er niet met haar heen wilde. Omdat ik al begrepen had dat de vrijdagmiddag voornamelijk een themamiddag zou zijn en ik dus toch het onderwerp uit zou moeten kiezen, leek me dit uitstekend. We spraken af om drie uur vóór de Oosterpoort. In de rij voor de kassa stonden nog twee andere bekenden en gezamenlijk keken we nog even snel rond, maar het was vrij rustig en dus gingen we naar de rooie zaal waar "vrouw & kerk" al begonnen was. Het bleek stanpvol te zitten met een vrij gemengd publiek.

De discussie werd ingeleid met een toneelstukje "zondevol oud en nieuw", een parodie op het bestaande verhaal, waarin gewerd met een vonst van feministische theologen, namelijk dat naast het traditionele zondevol verhaal ook een tweede verhaal in oude Joodse geschriften bestaat, waarin de vrouw Lilith zich gelijkwaardig en zelfstandig opstelt ten opzichte van de man Adam.

naar aanleiding van dit stukje kwamen vele reacties los van feministische theologen, waaruit geconcludeerd mag worden dat vrouwen een veel belangrijker rol in de Bijbel zouden spelen dan nu verteld wordt. Vele andere vonsten werden genoemd, maar Loes Marijnissen -een voor het festival uitgenodigde pastoraal werkster binnen de RK kerk, vroeg

taurant van de Oosterpoort, en na thuis te zijn geweest omdat je je katten in ieder geval op dierendag niet van honger mag laten verrekken, ga ik naar het optreden van Cobi Schreijer. Als ik binnenkom, zingt iedereen al uit volle borst Oh liohliohla mee (... de ware feministen willen een vrij bestaan.) De sfeer is perfect, voel voor 't eerst iets van een onderlinge band tussen al deze verschillende vrouwen. Ze zingt en praat een vol uur. Er wordt veel gelachen. "Norman Mailer heeft gezegd -"en op het hoogtepunt stort de man al zijn liefde, al zijn haat (...) in de bron van dit alles, *de vrouw*. Vangen maar, vrouwen!" En als het geklap, gelach en gestamp een beetje afneemt: "Vandaar misschien die misselijkheid bij het begin van de zwangerschap?"

Na Cobi Schreijer nog een optreden van het Noord Nederlands Danstheater - wel mooi, weet er verder niet zoveel over te zeggen. In de foyer is ondertussen het feest begonnen. Er speelt een vrij swingende band, er wordt gedanst en gevreeën, 't is druk en warm. Ik blijf niet lang en ga vrij voldaan naar huis.

zich af of het wel zinnig was zo te werk te gaan (mijns inziens was het ook enigszins gefrustreerd de poging het vrouwelijke ego omhoog te halen) en stelde eenvoudig dat de Bijbel nu eenmaal een patriarchaal geschrift was, waardoor vrouwen er onmogelijk een gelijkwaardige rol aan de mannen in kunnen spelen. Wat mij erg trof was haar verslag van moeilijkheden en teleurstellingen die zij heeft ervaren al tijdens haar studie theologie, de onderdrukking binnen de RK kerk alleen veroorzaakt door haar vrouwzijn, waardoor ze nooit dezelfde functies mocht uitoefenen als haar mannelijke collega's.

Beëindigd werd de discussie met de stelling dat het gevoel van eigenwaarde van een vrouw nou niet bepaald paald omhoog gaat door kerk en Bijbel.

Zeker niet door de kerk, gezien hoe die omgaat met vrouwen (hoe kort erkent de kerk nog maar dat de vrouwen een ziel hebben) maar zou de visie ten aanzien van de vrouw niet anders zijn als Jesus' apostelen vrouwen wáren geweest, of mannen en vrouwen. Misschien klinkt dit onbenullig, maar ik ben er van overtuigd dat dit soort dingen, bewust of onbewust doorwerken. En wil men op weg naar een maatschappij, waarin de positie van mannen en vrouwen werkelijk gelijkwaardig is, dan zal dit ook op kerkelijk gebied moeten gebeuren en het doet me goed te bemerken dat ook hier vrouwen zich inzetten voor verandering en verbetering.

Pleidooi

Dit stuk is een pleidooi. Een pleidooi voor Scholing/Vorming binnen de Gsb. Er komen een paar argumenten waarom de Gsb die Scholing & Vorming hardstikke nodig heeft. Verder de oproep: doe vooral méé! Helaas zullen weinig mensen dit stuk lezen, denk ik. Maak er daarom reclame voor. De Gsb biedt dit jaar tal van mogelijkheden (zie kader).

jan berends

1. Om te beginnen twee vragen:

a) Wat heeft de studentenbeweging aan S&V;

b) Wat heb jij -als student of studente- aan de Gsb.

Het antwoord op die eerste vraag kun je halen uit punt 3 van deze tekst. Ik wil de vraag eerst nog wat uitdiepen. Centraal staat de konstatering dat de Nederlandse Studentenbeweging (en ook de internationale) is ingeploft. Enkele voorbeelden.

In Groningen draaien op de fakulteiten nauwelijks actieve groepen. Psychologie en Sociologie zijn een relatief gunstige uitzondering, bezig als ze zijn met de Twee Fasen Struktuur. Ook op Biologie en Geschiedenis gebeurt nog het een en ander. Maar het algemene beeld is: malaise.

Ander voorbeeld: het Gsb-bestuur bestaat uit drie mensen. Binnenkort komt de vierde. Ook hebben we nog Piet Hein als dienstweigeraar. Let wel, een jaar of zes geleden was een 7- of 8-mans bestuur (full-timers) normaal... Toch is het Gsb-bestuur het sterkste bonds-bestuur in het land. ASVA en SRVU hebben géén bestuur. De andere bonds-besturen zijn pijnlijk onderbezet. Blijkbaar is er nauwelijks basis binnen de Nederlandse Studentenbeweging om iets simpels als een bestuur te vullen!

En het laatste voorbeeld, tevens het belangrijkste, vind ik de algemene futloosheid onder de studenten. De student-aktivist is een zeldzame aap. Hoewel nóch de kolleges aansluiten bij jezelf als persoon, nóch de democratische rechten volwaardig zijn, nóch de beurs, huisvesting en rechtspositie gunstig zijn: is toch vrijwel geen student actief op deze fronten. De studentenbeweging ligt op haar kont. Over de oorzaken kun je lang delibereren. Twee punten staan m.i. vast:

I) de afstand tussen 'actief kader' en modale student(e) is groot. De doorsnee-student weet niet waar de aktiviste mee bezig is. Laat staan waarom. Akties zweven in de lucht. Er is geen dragende, stuwende, brede, studentenbasis.

II) de sfeer is allesbehalve aktiverend. Je bent een eenling in de kollegezaal. De studie-problemen waar je mee worstelt liggen (schijnbaar) aan jezelf. "Ik ben te dom/te lui/te ongedisciplineerd". Het studieprogramma lijkt een onverzettelijke, vaststaande berg, die je beklimmen moet. "Het zal zo wel goed zijn". De studie is niet van jou: ze is van het instituut of de fakulteit. Je mag/moet op een konsumptieve manier je cijfertjes produceren. Als je daarnaast nog actief wilt zijn, doe je dat in een politieke partij, in de kernenergie-/vrouwen- of vredenbeweging. Niet in de studen-

tenbeweging.

Deze sfeer wordt bevorderd doordat je geen progressieve studenten in-jestudie tegenkomt. Je krijgt niet het gevoel van samen aan de slag kunnen. Het moge duidelijk zijn dat S&V op deze beide punten veel te bieden heeft. Kennis (inzicht) én gezelligheid.

Wat betreft de tweede vraag. Wat heb je eigenlijk aan de Gsb? Veel te weinig, denk ik. Je bent lid, en da's maar goed ook, want de Gsb heeft veel leden nodig. waarvoor dank.

Maar word jij wijzer van de Gsb? Natuurlijk is er de belangenbehartiging, in de vorm van vertegenwoordiging (progressievelingen in de Raden), op materieel gebied (kraakakties, beurzen, reductie-winkel, studieboeken, etc.), en via informatie (aktie-stencils, Nait Soez'n e.a.).

Maar je leert er niks. De drempel naar aktie is hoog. Je maakt geen of weinig vrienden. Heb je ooit binnen de Gsb over iets wezenlijks als sex gepraat? Heb je ooit in Gsb-verband over je eigen studie nagedacht? Nee, denk ik. En dat is dan tevens een enorme beschuldiging in de richting van onze klub! Scholing & Vorming moet onder andere dit soort gaten vullen. De Gsb is van jou. De Gsb is van de Gsb-ers. Terecht de eis, dat je je er in thuis voelt.

2. De term 'Scholing & Vorming' klinkt nogal paternalistisch. Iedereen heeft er wel vooroordelen tegen. Ik wil proberen er een paar tegen te gaan.

a) scholing/vorming kost tijd. Als ik iets wil leren lees ik die boeken zelf wel.

b) scholing/vorming manipuleert. Vanuit het 'kader' krijg je een visie opgedrongen (indoktrinatie).

c) scholing/vorming gaat ervan uit dat de student(e) weinig weet. Of ze zelf niet in staat zou zijn een politieke visie te hebben of uit te diepen.

d) scholing/vorming in groepen leidt tot compromissen. Geen van de deelnemers voelt zich er helemaal happy bij.

Op dit soort argumenten valt af te dingen.

Ten eerste dit: wie écht geen avond in de veertien dagen/drie weken kan vrijmaken voor een onderwerp dat haar interesseert kan het beste inderdaad maar in z'n uppie dat boek gaan lezen. Zij mist dan de gezelligheid, hij mist de discussie, en zij mist de ideeën van anderen dan hijzelf. Maar wat niet kan kan niet. Het blijft eigen keus.

Ten tweede: indoktrinatie is allesbehalve de bedoeling. Eén reden om S&V op te starten is juist, dat de maat-

schappij in dit land al zo indoktrineert. Voor zover er door onderwerpkeuze, aktie-doelstellingen, uitgenodigde sprekers, of anderszins sprake is van een 'kleur', is dat jammer als die kleur specifiek is dan 'progressief'. Maar: je bent er zelf bij. En je bent bij dezen gewaarschuwd.

Ten derde: de modale student weet heel wat van de wereld om zich heen. Ten opzichte van leeftijdsgenotes is hij: relatief hoog geschoold, getraind in dóordenken, op de hoogte van veel (maatschappelijk) feiten materiaal. Ook is-ie qua tijdplanning zóveel flexibeler, dat hij zich relatief goed kan informeren.

Een ideale uitgangspositie dus. Toch twee 'gaten' in dit beeld: aan de ene kant is de maatschappij kompleks. Geen enkele analyse kan meer zijn dan een deel-analyse. Wie meer discussies meemaakt verscherpt haar inzicht.

Bovendien is het ook voor studenten haast onmogelijk om je eigen visie op de samenleving concreet te maken. Er iets mee te doen. Want je hebt geleerd om je op te stellen als ééning. Je bent links (of progressief of radikaal-christelijk). Maar wat is links concreet? Een analyse is iets anders dan een persoonlijke, bewuste, manier van optreden tijdens kolleges. Of in je privé-leven. Terwijl een visie alles te maken heeft met kritische handelen. In een groep van mede-studentes(n) kun je die afstand theorie-praktijk proberen te verkleinen.

Ten vierde: ieder kompromis en ieder samenwerken is inefficiënt. Als je tenminste precies weet wat je wilt. Maar je kunt veel van anderen leren. Verder verschilt samenwerken fundamenteel van alleen-werken: rekening houden met anderen; de openstellen voor kritiek; kritiek durven geven; het gevoel samen meer te kunnen dan als eenling; taken verdelen; samen een aktie of een brochure maken; elkaar opvangen; etcetera.

Samenwerken is een politieke daad. Want deze samenleving individualiseert. Op school en in de studie wordt op tal van manieren aangestuurd op individualisme. De individuele, aanzien-verschaffende, moeite kostende & geld-opleverende, alles-in-je-eentje-prestatie is verplicht. Konkurrentie is onvermijdelijk. Samenwerken is ons antwoord.

3. Nog iets meer over de zin van Scholing & Vorming.

a) het is nuttig en leuk om je eigen ideeën/standpunten verder te ontwikkelen. Ook krijg je meer vat op het Gsb-beleid als je in bepaalde discussies thuis bent. Inspraak dus. Je lidmaatschap krijgt inhoud.

b) wie zelf achter Gsb-ideeën staat, kan anderen overtuigen. Op de Univer-

groepen in de gsb

siteit en in je privé-wereld sta je sterker. Je kunt 'het linkse gevecht tegen de bierkaai' langer volhouden. c) voor de Groninger studentenbeweging is het belangrijk dat kennis & ervaring & standpunten worden doorgegeven. Het gewicht dat wij in de schaal leggen moet blijven bestaan en groeien. Continuïteit.

d) oplossingen & strijd-doelen van de GSB zijn beter als ze in-de-hele-bond doordacht zijn. Geen 'kadertje' dat met visies komt, wél een grote groep mensen die achter zelf ontwikkelde standpunten staat. Konkreet betekent dit, dat overal op de universiteit mensen (weer) kritisch bezig zijn met bv. hun studie-programma's. Met radenwerk. Met een Twee-Fasen-Structuur. e) basis van actie is: saamhorigheid. In je eentje knap je af, loop je dood, word je moe. Volhouden doe je alleen als het leuk blijft. S&V moet onder andere bijdragen aan deze verbondenheid.

4. Op dit moment draaien enkele S&V-groepen. Het meeste moet echter nog beginnen. Geen wonder, want pas dit jaar is het een zelfstandig punt-van-beleid. In het algemeen komt elke groep eenmaal per twee of drie weken bijeen. Om het wat overzichtelijker te maken heb ik een indeling gemaakt naar vijf soorten groepen. Die indeling heeft geen konsekwenties voor de groep zelf, 't is niet meer dan een verduidelijking (zie kader).

Mijn eigen taak zie ik ongeveer zo:
- de organisatie: zorgen dat er ruimtes voor de groepen zijn, helpen met versturen van poat, mensen met dezelfde belangstelling bij elkaar brengen.
- de financiële & andere uitwendige steun: GSB-subsidie, eventueel zoeken naar groepsbegeleiders (indien gewenst), training (m.m.v. USVA) in dingen als voorzitten, notuleren, e.d. (indien gewenst), andere faciliteiten.
- doen & doorgeven van voorstellen voor thema's. Zodat zoveel mogelijk initiatieven kunnen lukken.
Nog drie opmerkingen.

1. 't lijkt me zinnig als er groepen zijn die aansluiten bij aktuele GSB-akties en Universitaire problemen;
2. daarnaast moeten er m.i. ook groepen zijn waar mensen vanuit een algemenere politieke belangstelling in terecht kunnen.

3. tot slot: je persoonlijke betrokkenheid, en je persoonlijke 'problemen' moeten niet worden ondergesneeuwd door theoretische discussies over het groeps-onderwerp. De sfeer staat voorop.

Doe mee. Laat je niet tegenhouden door het idee dat de GSB alléén maar een strijd-organisatie is. Noch door tijdgebrek. Noch om met eigen ideeën te komen. De GSB is van de GSB-ers.

M'n telefoonnummer is 114596 en Visserstraat 56 heeft een brievenbus.

1. Op diverse fakulteiten bestaan fakulteitsgroepen. Bezig met: -radenwerk; -studieprogramma & studie-inhoud; demokratie op de (sub)fakulteit; -organiseren van Algemene Vergaderingen; en/of introductie van jongerejaars. Adreslijst + vergadertijden verkrijgbaar op Visserstraat 56.

2. Daarnaast vele mogelijkheden voor meedoen aan thema-groepen:

a) studiegroepen. Bezig met langere termijn-onderwerpen. Zoals: Kritische Universiteit (draait); profiel van je eigen studie, ingevuld op een progressieve manier; demokratisering; Studiefinanciering (draait); Opstelling van politieke partijen t.o.v. de Universiteit. E.e.a. kan/zal uitmonden in konkrete akties en voorstellen.

b) aktiegroepen. Bezig met kortere termijn-onderwerpen. Zoals: huisvestingsgroep; Twee Fasen Structuurgroep (in opstart); Werkgroep Sociaal (draait); en andere akute of dagelijkse thema's.

c) maatschappij-groepen. Bezig met meer algemeen maatschappelijke thema's. Zoals: Zuidelijk Afrika-groep (in opstart); Oost-Europa-groep (draait); Dienstweigeren (draait); Derde Wereld-groep (in opstart); Universiteit & Regio.

d) scholingsgroepen. Bezig met diepgaand bestuderen van een onderwerp. Bijv.: Linkse Filozofen (bv. Marcuse, Marx, Gramsci, Freire, Illich, Stuurman, Sartre, Simone de Beauvoir e.v.a.); Politiek Systeem in Nederland; Socialisme-Kapitalisme; Wetenschap & Samenleving (draait net).

e) persoonsgerichte groepen. Bezig met persoonlijke onderwerpen: moeilijkheden in je studie/bij het studeren; kraakgroep; drugs/alkohol-groep; sex/relatie-groep; groepen rond drie boekjes: Studie-tijd (Wolf Wagner), Kantlijnen (SUA) en Relaties & Sexualiteit (Wagenings Buro Studenten-welzijnszorg). Nuttig voor het herkennen en begrijpen van je eigen student-si-

tuatie.

Alle groepen staan nog open voor nieuwe deelnemers/nemers.

Speciale aandacht voor de groepen die al draaien of spoedig beginnen te draaien:

- diverse fakulteitsgroepen (bel even naar 114596)
- Kritische Universiteit, vergadering maandag 13 oktober
- Studiefinanciering; vragen naar Luuk (114600)
- Twee Fasen-groep; vragen aan Lolke (114600)
- Werkgroep Sociaal; vragen naar Luuk (114600)
- Werkgroep Rechtspositie student; vragen naar Luuk (114600)
- Oost-Europa-groep; dinsdag 14 oktober
- Zuidelijk Afrika; vragen naar Jan (114596)
- Dienstweigeren; woensdag 15 oktober (half acht)
- Wetenschap & Samenleving; dinsdag 21 oktober
- 'Studietijd'-groep; dinsdag 21 oktober
- 'Relaties & Sexualiteit'; donderdag 16 oktober

Alle groepen vergaderen 's avonds om acht uur op Visserstraat 56 (behalve die waar geen vergaderdatum bij staat) De groep Wetenschap & Samenleving organiseren we samen met de NCSV, die elke maandag te bereiken is in het Agiana-pand, Mauritsstraat 15, tel. 136866.

3. Nog twee konkrete werkgroepen:
- de 'DOUN'-redactie. Geeft het tweewekelijks informatie-bulletin uit van de GSB; wordt over de gehele universiteit verspreid. Vergadering: donderdag 16 oktober, 3 uur 's middags.
- het GSB-Praatkafé: zoekt een pand/een bestaand kafétje in 't centrum, dat we z.s.m. tot vaste GSB-praatkroeg kunnen omtoveren. Voor de broodnodige bezelligheid. Inlichtingen: Jan Berends (114596).

DOE DUS MEE? EN ZEGT HET VOORT!

Marxisme en Nederlands

Wij zijn een paar studenten nederlands die een overleggroep willen starten voor mensen die bezig zijn met het maken van werkstukken, skripties e.d. vanuit een marxistische invalshoek, of anderszins proberen marxisme en studie te combineren. Het is de bedoeling dat we eens per maand bij elkaar komen om elkaars problemen door te praten, elkaar bij te scholen en te begeleiden. Onze eerste bijeenkomst is woensdag 22 oktober om 2 uur 's middags, radesingel 25a. Informatie: Antoinette tel. 733068, of Arent: 123791.

Dilemma of oplossing

Foto: Ton Broekhuis

De laatste tijd worden actievoerders met een toenemend staatsgeweld geconfronteerd. (kraakacties die met geweld beëindigd worden; Dodewaardacties, waarbij veel M.E. ingezet wordt). De vraag die zich hier bij opdringt is of al dit geweld met tegengeweld beantwoord moet worden. Een oplossing voor die vraag wordt hier niet gegeven, wel zullen een aantal gedachten op een rij gezet worden.

han dolman

De oorzaak van het staatsgeweld lijkt te liggen in het feit dat de staat niet meer bij machte is, haar niet gunstig gezinde groeperingen met de normale middelen te bestrijden. Ze gaan bewegingen uitgroeien boven een aanvaardbaar maximum, en een serieuze bedreiging voor het systeem gaan vormen, grijpt de staat in. Eerst zal met normale, legale middelen geprobeerd worden de acties te stoppen, later zal geweld gebruikt worden. In Nederland wordt gelukkig niet vaak met scherp op actievoerders geschoten, maar dit is betrekkelijk; bij de ontruiming van de Prins Hendrikkade waren sluipschutters aanwezig, en bij de Dodewaard actie worden ze ook verwacht. Sluipschutters of niet, actievoerders worden met dit geweld voor een dilemma geplaatst. Of je gaat ook geweld gebruiken, of je blijft gewelddoos, en conformeert je daarmee aan een onderdrukkend systeem. Die keuze wordt je opgedrongen door een staatsapparaat dat het jouwe niet is en dat je graag anders ingericht zou zien. Aangezien er echter op korte termijn geen al te grote veranderingen in dit systeem op zullen treden, moet er een uitweg uit het geweldsdilemma gezocht worden.

Globaal zijn er voor het gebruik van geweld drie redenen aan te geven. Geweld lijkt gerechtvaardigd als er een brede maatschappelijke steun voor dat geweld zou bestaan. In b.v. Nicaragua was dat het geval. Vanuit een bewustwordingsstrategie kan geweld eveneens gerechtvaardigd worden. Een probleem dat niet door alle groepen uit de samenleving gezien wordt, kan door geweldacties in de publiciteit komen en zo een grotere aandacht krijgen. Misschien zijn de treinkapingen van de Molukkers hiervan een voorbeeld (hoewel deze zaak, denk ik, wel wat gecompliceerder is). De laatste rechtvaardiging die gegeven kan worden heeft betrekking op geïsoleerde acties, die verder weinig steun behoeven - en deze ook niet krijgen -. De groep die vanuit deze strategie geweld gebruikt staat geïsoleerd en blijft ook geïsoleerd staan. (hiervoor kan echter wel expliciet gekozen zijn). De R.A.F. acties zijn hiervan denk ik een voorbeeld. Als deze drie rechtvaardigingen de enige zijn, dan lijkt gebruik van geweld bij een Dodewaard actie, en ook bij kraakacties, niet juist. De kernenergiebeweging is breed, en heeft onder de bevolking grote, zij

het deels passieve, steun. Geweldgebruik zal door die andersdenkende groepen ongetwijfeld afgekeurd worden. Het geweld werkt dan averechts; de kernenergiebeweging wordt meer schade dan steun toegebracht. Parallelen met Palestijnen - "sinds de Palestijnen geweld gebruikt hebben wordt erover gepraat" - zijn volledig misplaatst. De positie van Palestijnen is niet te vergelijken met die van de anti-kernenergiebeweging. Pogingen tot criminalisering van die beweging zullen een betere voedingsbodem vinden bij een gewelddadig dan bij een gewelddoos karakter. En waartoe criminalisering kan leiden laat zich illustreren aan de kraakbeweging; de hele kraakbeweging heeft het nog nooit zo moeilijk gehad als nu, na een aantal gewelddadige acties. Groepen die desondanks vinden dat geweld bij een Dodewaard actie wel is toegestaan, geven blijk van een visieloze conceptie van de anti-kernenergiebeweging, en de plaats van de Dodewaardactie daarin. Het is zonder meer eng en nauwkeurig om jezelf als een soort voorhoedebeweging te beschouwen als er al in brede lagen van de

vervolg pag. 22

BEGINSELEN

Nadenken

De GSB bestaat 10 jaar, voor een linkse organisatie met een grote fluctuatie in het ledenbestand is dat een respectabele leeftijd. Bekijk je huidige situatie van de bond, dan kun je je echter wel afvragen, of er nog vijf jaar te gaan zijn. Let wel: ik beweer niet dat de studentenbeweging over vijf jaar morsdood zal zijn - die blijft wel bestaan - Maar een nieuwe tijd met gewijzigde omstandigheden vergt aanpassing. Of de GSB in staat is zich voldoende te 'vernieuwen', dat waag ik te betwijfelen. Daarvoor zijn natuurlijke redenen.

Rond 1970 was er sprake van een crisis in de studentenbeweging; de ASVA (traditioneel een sterke organisatie) liep door interne tegenstellingen op het randje van de afgrond, in Nijmegen was het zelfde aan de hand. De diverse bonzen sloegen elkaar met marxistische termen om de oren, eenheid was ver te zoeken. Hoe de situatie in Groningen was, daar weet ik weinig van. Maar algemeen was de strijdvraag hoe je de zo gewenste verbintenis met de arbeidersstrijd moest zien. Uit dit rotzootje werd het idee geboren om politieke studentenverbonden op te richten. En dat bleek een succesformule te zijn, waar de meeste studentenactivisten goed mee uit de voeten konden. De achterliggende ideeën werden verwoord in het "politieke vakbondconcept". De Officiële titel: 'De vakbond van de studenten in de strijd tegen het kapitaal'. Kort om de bocht geformuleerd hield die theorie in: Je organiseert de studenten op hun belangen, deze belangen zijn tegengesteld aan de belangen van het kapitalisme, (evenals de arbeidersstrijd), dus het is een progressieve anti-kapitalistische strijd. En dat politieke zul je duidelijk moeten maken. Haast noodzakerlijkerwijs zijn vakbonden zóal hiërarchisch van opzet (dat hoeft niet altijd ondemocratisch te zijn, overigens), en de studentenverbonden waren dat ook.

concept

De onvrede met zowel de minder democratische besluitvorming, als de sterke nadruk die op de belangenstrijd werd gelegd door de GSB, had de nodige conflicten tot gevolg: Tegenwoordig is het zelfs zo, dat er vrijwel geen GSB-lid is, dat uitgaat van het politieke vakbondconcept. Kortom: zoals een oud-voorzitter het uitdrukte: 'we leven in het conceptloze tijdperk!'

Je kunt je afvragen of dat zo ongunstig is. Immers, als je geen 'beginselprogramma' hebt, dan zal de verstarring van standpunten niet gauw zulke vormen aannemen als in het verleden. En als er sprake is van een super-democratische organisatie, (dat wil de GSB uiteraard zijn, of ze het is, dat is een tweede), dan is het misschien mogelijk om te leven zonder vastomlijnde doelstellingen. De meeste actievelingen in de bond hebben daar echter andere opvattingen over. Een paar van mijn overwegingen hierover

- 1) Vrij algemeen vindt men dat het politieke vakbondconcept, zelfs in aangepaste vorm, niet bruikbaar is voor de huidige GSB. De beste manier om dat te verwoorden is: een ander 'concept' formuleren.
- 2) Het is voor een organisatie die de maatschappij wil verbeteren eigenlijk van den gekke, dat ze niet kan formuleren wat ze wil en hoe ze dat wil. Ik denk dat een dergelijke organisatie zich in dergelijke omstandigheden nog maar twee mogelijkheden heeft: doormodderen of zich opheffen.
- 3) Progressieve mensen worden over het algemeen geen lid van een organisatie die niet eens zelf goed kan formuleren wat ze is, en terecht.
- 4) Ik vind het verleden van de GSB best wel belast: je mag rustig wel eens een breekpunt met dat verleden formuleren.
- 5) Het bindende element in de GSB is er momenteel niet, je ziet de organisatie langzaam (al zo'n 5 jaar) maar zeker uit elkaar vallen.

Hoewel lang niet een ieder het precies met deze overwegingen eens is, is het wel min of meer 'common sense' dat gestreefd moet worden naar een nieuw beginselprogramma. En daar zijn we nu al meer dan een jaar mee bezig in helaas veel te beperkte kring, een kring die dan ook nog overspoeld wordt door de zorgen van alledag. Maar goed, we den ons best. In dit stadium vooral ons best om het tot een discussie voor de hele organisatie te maken.

discussie

Hoe organiseren we de discussie? Het duo dat zo'n beetje zou bekijken hoe we verder moesten (Dirk Soeters en ondergetekende) kwam op het laatste kersseminar met het volgende voorstel op de proppen: Er moesten in een ras tempo fundamentele artikelen gemaakt worden, die bedoeld zouden zijn als praatstof voor discussieavonden over onderwerpen als politiek op de fakulteiten, de rechtspositie van de student, de al dan niet geprivilegeerde positie die de studenten hebben, enz., etc. Dit zou dan moeten uitmonden in de organisatie van een 'grondslagencongres', in december van dit jaar. Of we daaruit een nieuw beginselprogramma zouden destilleren, officieel vastgelegd in een document, dat op een algeme-

ne ledenvergadering zou worden voorgelegd, dat was nog de vraag. Als we nog niet zo ver waren, dan zou het een soort werkkongres worden, als een tussenstadium in de altijd durende discussie.

Dit plan heeft jammerlijk gefaald: 'men' stond achter het plan, ook al was het erg ambitieus. Maar 'men' gaf er, bleek later, toch niet die prioriteit aan, die 'men' zich had voorgenomen. Want de snel slechter wordende financiële positie van de student, de WWO '81 en vooral de twee-fasen-structuur schreeuwden om actie, nietwaar?

Ook op de laatste ledenvergadering is weer (weer veel te kort) gesproken over de grondslagen discussie. We hebben het plan van een uiteindelijk kongres nog steeds niet laten varen. Echter de voorbereiding daarop wordt anders.

Gekonstateerd (althans niet tegengesproken) werd, dat de huidige praktijk van de 'centrale' GSB (Visserstraat 56 en 46 en alles wat daarmee verband houdt) op de theorie vooruit is gelopen. Er is een redelijke eensgezindheid waart het de praktijk betreft. Voorts zijn er het laatste jaar enige artikelen geproduceerd, die redelijk goed weergeven hoe dit stuk GSB momenteel wordt bekeken, en wat we er mee voorhebben.

De andere GSB, die in de fakulteiten en die in de diverse discussieklubs: daar zijn de meningen nog niet erg over uitgekristalliseerd. Elke fakulteitsgroep kent zo'n beetje zijn eigen praktijk, en veel samenhang is daar ook nog niet in te ontdekken. Vanuit deze konstateringen is het volgende voorstel gekomen. Er gaat op korte termijn van hoogstens een paar weken een concept-concept komen over de centrale GSB. Dat wordt geschreven door een paar personen die redelijk goed in de discussie zitten. Zij stellen ook een aantal vragen op voor de diverse actiegroepen: in de trant van 'hoe kijken jullie tegen de universiteit aan en de wereld in het bijzonder.' Daarmee wordt de boer opgegaan. Elke groep afzonderlijk krijgt een uitnodiging voor een vergadering om er eens onderling over te praten en de kritiek te verwoorden. Daarvan wordt door een 'bijzitter' van het organiserend comité een verslagje van gemaakt, dat weer ter goedkeuring voor te leggen aan de actiegroep. Deze ronde langs de fakulteitsgroepen en de groepen als de werkgroep sociaal is kort maar hevig: twintig vergaderingen in twee maanden of zo.

Met de totale uitkomsten gaat weer een klup aan de gang om het welhaast legendarische kongres organisatorisch en inhoudelijk voor te bereiden. Duidelijk een ambitieus plan. Maar mijns inziens een noodzakelijk plan. Om te overleven.

Piet Hein Schlebusch

De Scene

Een verslag van een verkenningstocht naar de geschiedenis van de strijdcultuur. Verafgoud door de een, verketterd door de ander: een geladen begrip, zonder eenduidige betekenis. En uiterst wisselend ingevuld door verschillende, uiteenlopende toneelgezelschappen: door middel van een opportunistische greep uit toneelgroepen of acteurs, die in het recente verleden in Groningen te bewonderen zijn geweest, wordt geprobeerd de relatie af te tasten die deze groepen met strijdcultuur hebben. Of beter gezegd, tot het politiek vormende aspect in hun producties.

verwarring

Strijdcultuur - een tegenstrijdig en verwarrend begrip. Het kan duiden zowel op de meest brede uitingen van kunst waar artistieke vormgeving gepaard gaat aan een inhoudelijke, links politieke boodschap, als op een middel ter ondersteuning van de klassestrijd, waarbij het publiek aan de hand wordt meegenomen naar het socialistische perspectief dat buiten hun direct waarneembare werkelijkheid ligt.

Voor sommigen is het een fictie, een woord dat zich aan iedere individuele realiteit onttrekt. Of een marxistisch slogan, dat alleen gebruikt wordt voor de indoctrinerende uitingen van kleine groepjes gefrustreerde intellectuelen. Voor anderen, een middel om de heersende burgerlijke cultuur te ontmaskeren of om tegengif te spuiten in de massa of consumptie cultuur en haar dialectisch om te vormen... om de arbeidersbeweging, de emancipatiebewegingen, de minderheidsgroepen te steunen in hun ideologische strijd tegen onderdrukking.

Jan Smeets, redacteur van het *Kultureel Front*-blad, formuleert het als volgt: "Achter de individuele realiteit van de mensen, de maatschappelijke realiteit duidelijk maken, zodat mensen in b.v. gevangenissen of psychiatrische inrichtingen hun isolement niet aan zichzelf wijten, maar dat maatschappelijk isolement in een strijdbare solidariteit met hun lotgenoten kunnen doorbreken." Zo'n definitie van strijdcultuur heeft als voornaamste verdienste dat ze vaag is: iedereen die sociaal-politiek geëngageerd theater een warm hart toedraagt, zal zich erin kunnen herkennen. Maar helaas, het blijft ten emale onduidelijk hoè zoiets moet gebeuren: hoè men de maatschappelijke realiteit duidelijk moet maken aan de mensen; hoè men hun individuele realiteit in een strijdbare solidariteit moet omzetten; en of dat überhaupt mogelijk is. Dat is de kern van het probleem.

Om moeilijke definities te omzingelen suggereer ik een meer pragmatische omschrijving van het begrip strijdcultuur: cultuur zoals die wordt geproduceerd door groepen, aangesloten bij het *Kultureel Front* (ik ga hier voorbij aan film en muziekgroepen). Het nadeel van deze omschrijving is dat er klaarblijkelijk weer een kloof ontstaat

tuussen aan de ene kant strijdcultuur zoals die wordt uitgedragen door het *Kultureel Front*, en aan de andere kant alle cultuur die daarbuiten valt - die dan gelijk ook "burgerlijk" is. Olie op het vuur voor zwart-wit denkers. Maar het gaat om het strijd-element in de cultuur, en dat wordt in de praktijk wel overtuigend door het *Kultureel Front* vertegenwoordigd.

malaise

Het *Kultureel Front* werd opgericht in 1974 in het kielzog van de jaren '68 '69, en telde in die beginperiode een 15 tal groepen. Ze waren verenigd op basis van hun "anti-kapitalistisch standpunt" en stelden zich ten doel elkaar te steunen in de opbouw en de verdediging van de strijdcultuur. In 1977 groeide de organisatie uit tot een 30 tal groepen, waarbij ook film- en muziekgroepen betrokken werden. Hiermee werd tegelijkertijd de heterogeniteit van de organisatie steeds groter, wat zich weer uitte in talloze misverstanden en meningsverschillen. De zes belgische lidgroepen, waaronder ook het *Kollektief I.N.S.*, scheidden zich in 1976 af om zich onderling te organiseren in het *Kultureel Front Vlaanderen*. De studiede weekends, die daar voor nog bezocht werden door grote aantallen artiesten en hun verspreideres, kwamen in het slop; de discussies waren vaak hoogst abstract en theoretisch; over zaken als de "kwaliteit" van producties, het "perspectief" waarin gewerkt moest worden en de "band met de arbeidersklasse". Bovendien ging het steeds slechter met de belangenbehartigingsfunctie die het *Kultureel Front* ook wel op zich nam: de gesubsidieerde groepen kregen steeds minder geld, doodgegooid als ze werden met de noodzaak van bezuinigingen; en ongesubsidieerde groepen konden de hoop wel helemaal opgeven.

afspiegeling

Toch gaat het in feite sinds 1977 helemaal niet slechter met de strijdcultuur; integendeel. Politieke tegenstellingen werden in de dagelijkse praktijk van het toneelspelelen vaak overbrugd, en bij acties bleken groepen vaak wel in staat tot solidariteit. De linkse beweging lijkt zich te hebben opgesplitst in een heleboel kleine beweginkjes op gebieden als emancipa-

rokus hofstede

tie, onderwijs, cultuur, gezondheidszorg, mensenrechten, etc. Op dezelfde manier is de strijdcultuur heterogeen geworden, en opgedeeld in allerlei deelvormen: kinder-, vrouwen- en flikkertheater, die het werk van actiegroepen ondersteunen.

Vooraf de vrouwenbeweging vormt een nieuw elan in de strijdcultuur, die de laatste jaren steeds meer op de voorgrond treedt. De homo-subcultuur heeft een bloeiende theaterproductie, die geloof ik vooral uit Engeland is komen aanwaaien. De underground-beweging heeft haar eigen onorthodoxe kunstvormen; van punk en new wave is het theatrale effect vaak niet te onderschatten. Actie- en underground cultuur verziert het straatbeeld: affiches, buttons, graffiti.

Een valse noot, en een teken aan de wand misschien, vormt de studentenbeweging, die zichzelf 10 jaar geleden nog een voorhoede rol toemat op cultureel gebied, maar nu voorlopig wel van het toneel verdwenen is. Er is volgens mij sprake van een soort culturele fragmentering: steeds minder is cultuur te vangen in verouderde politieke begrippen als burgerlijke cultuur versus strijdcultuur. Die fragmentering en de verwarring die erop volgt is symptomatisch voor wat strijdcultuur en cultuur in het algemeen onvermijdelijk zijn zal; een afspiegeling van complexe maatschappelijke verhoudingen, van artistieke en intellectuele stromingen, van een veranderlijk politiek krachtenveld. De meningen over cultuur zijn zo verbazend sterk gebonden aan ontwikkelingen buiten die cultuur om, dat het haast ondoenlijk wordt over een onderwerp als strijdcultuur ansich te praten. Strijdcultuur als de voortvarende schare toneelvrouwen en -mannen wiens rangen aansluiten, of als het bloeddorstige rode monster dat zijn geïnfecteerde tentakels over een onschuldig publiek uitslaat, het snijdt geen hout. Als onbesmette buitenstaander zou ik liever willen nagaan hoe in de praktijk het politiek engagement van kunstenaars zich uit in heel verschillende en conflicterende visies op hun relatie met het publiek, op toneel en op wat zich daar afspeelt. Het veld in.

simpel

Als je tussen 10 en 13 september in Groningen was, is de kans vrij groot dat je naar "de Herkuls"

belga

De Nieuwe Scene in de tijd van Mistero Buffo, met rechts Jan Declair, in vervoering...

"Wij zijn thuis op de hele wereld onze wet is de vrijheidsdrang in onze harten leeft een rebellenzang."

bent geweest, van het Kollektief Internationale Nieuwe Scene. Een stuk helemaal in de klassieke strijdcultuur-traditie: over de antwerpse dokwerkers, de snelste en krachtigste ter wereld ("Herkules"), over arbeidersvrouwen, over de patroons en het dromen van een betere wereld. Deze vlaamse toneelgroep is sinds haar eerste werk, "Mistero Buffo" uit 1973, voor veel mensen een begrip geworden. Dat bleek ook wel bij "de Herkuls", want de voorstelling was elke avond uitverkocht, en het publiek begon de keer dat ik er heen ging al te klappen voordat er iets gebeurde. En aangezien dat publiek vooral bestond uit studenten, kunstacademici en gepensioneerde oudstrijders uit de 60er jaren... zat je er misschien ook bij.

In een aantal opzichten verschilt "de Herkuls" met vorige producties: de teksten zijn voor het eerst via improvisaties tot stand gekomen; meer dan vroeger werd er met maskers gespeeld. En vooral vond het plaats in een circustent, waar de werkende mens zich meer thuisvoelt dan in kille cultuurcentra. Mijn indrukken waren gemengd. Aan de ene kant was het een meeslepend spektakel: alles zat technisch perfect in elkaar, en het was een flitsend en heel lijfelijk gebeuren. Een lach en een traan. Enfin, lees er de laaiend enthousiaste recensies in vrijwel alle kranten maar op na.

Toch had ik niet zoveel zin in staande ovaties. Er zat een onprettige nasmaak aan: een gevoel dat het "kollektieve Néén" niet echt gestalte kreeg. De eeuwenlange onderdrukking van de havenarbeiders, allerlei actuele problemen en maatschappelijke groeperingen werden op één hoop gegooid: 't is de schuld van 't Kapitaal. En alles via de geijkte karikaturen natuurlijk. Ik denk dat de Nieuwe Scene een beetje teert op oude roem: politiek theater, volkse humor, mooie liederen gespeeld voor een gretig publiek dat snel toegeeft aan de onverbloemde emoties en de eenvoud van een enthousiaste theatergroep. Het doel van strijdcultuur wordt voorbijgestreefd met een vaag, algemeen en simplistisch stuk als dit. Hoogstens worden intellectuelen moreel gesteund bij hun aktivisme, maar de politieke bewustwording van de mensen op wie het primair gericht zou moeten zijn blijft uit - al was het alleen al omdat de kaartjes tussen 10 en 15 uur te bestellen waren in de Oosterpoort, in plaats van ter plekke verkocht te worden. Het Kollektief I.N.S. had ten tijde van "Mistero Buffo" onder de belgische arbeidersbeweging wel degelijk veel succes. Ik heb me laten vertellen dat het met "de Herkuls", ondanks de circustent, in België nu helemaal niet zo goed gaat. Of de belgen zijn toch wel wat kritischer dan wij, of ik heb er zelf ook niets van begrepen.

Niet zonder ironie trad nauwelijks twee weken na de Nieuwe Scene Jan Declair op, sinds 1979 dissident van het Kollektief. Hij speelde in een solostuk getiteld "Jan zonder vrees", geschreven door Hugo Claus. Een cynische bekentenis van een gedesillusioneerde intellectueel, wel degelijk zeer bang voor een onbegrepen wereld. Na zijn optreden had ik samen met een aantal leden van toneelgroep Galilei (van "een rondje Wetenschap") een gesprek met hem in de catacomben van de Oosterpoort, het voornaamste bolwerk van de burgerlijke cultuur in Groningen. Met grote vochtige ogen, Belga's rokend als een ketter, verzekerde hij ons dat in zijn hart nog steeds een rebellenzang leeft. Het werd echter snel duidelijk dat zijn meningen over strijdcultuur sterk waren veranderd: hij gaf een pleidooi voor de "kwaliteit" van theater, en voor haar dramatische geladenheid. Theater biedt alleen ruimte voor individuele rebellie - "Shakespeare is ook een rebel". In "de Herkuls" zou een grote, enthousiaste politieke leugen ("morgen komt de Revolutie") versierd worden met een artistiek sausje. Bovendien verwijt Declair de Nieuwe Scene een nogal elitaire rol in het Cultureel Front vlaanderen. Deze verbittering spreekt sterk uit "Jan zonder vrees", en blijkbaar voelt het publiek het ook zo aan. Het is een schrille tegenstelling tussen de koelte van een halflage Kleine Zaal en de lyrische circussfeer van "de Herkuls". Ondanks het goedkoop revolutionaire, zichzelf herhalende, karikaturale element van zo'n stuk is het uiteindelijk toch het "echte volkstheater" dat inspeelt op het sentiment van het intellectuele publiek.

Ta veel vragen blijven open. Je moet toch wat als links theater? Hoe verhouden zich in feite kwaliteit en strijd? Hoeveel invloed kan theater uitoefenen op politieke veranderingen? Hoe verzet je je tegen de afbraakpolitiek van culturele instanties, en welke effecten hebben ideologische discussies op je spel?

Graag had ik willen ingaan op een stuk als "Het ergste van het ergste", van Werk in Uitvoering, een Groningse lidgroep van het Cultureel Front. Hun stuk beschouw ik als een heel geïllustreerde synthese van politiek en muziek/theater, gericht op een specifieke groep: werkende en werkloze jongeren. Graag had ik de mensen van toneelgroep Galilei wat meer moed in willen spreken. Maar met strijdcultuur is het als met Mens-ergerje-niet: als je denkt er te zijn moet je vaak weer van meet af aan beginnen.

De strijd is nooit gestreden.

Leuk onderwijs

Kerncentrales, de atoombom, afsasachines, de STER-reclame, deodorants en pindakaas zijn allemaal uitgevonden. Deze producten zijn zorgvuldig uitgedacht door bekwaam opgeleide wetenschappers. Mensen met een mi-

HARTOG

st in groepsverband, en dan alleen
of samen referaten schrijven. En

wilt. Dan ga je kijken of je eventu-
eel binnen het bestaande systeem

pen vergelijkbaar aan de slag zijn
gegaan. Vanuit een vaag baalgevoel.